

Afasia (aivoperäinen puhehäiriö)

Lääkärikirja Duodecim

29.1.2023

Neurologian erikoislääkäri Sari Atula

- Yleistä
- Afasian oireet
- Afasian hoito ja kuntoutus
- Kommunikaatiovihjeitä
- Afasian ehkäisy
- Kirjallisuutta

Keskeistä

- Afasia merkitsee vaikeutta ymmärtää tai tuottaa puhuttua tai kirjoitettua kieltä. Usein molemmat oireet esiintyvät yhtä aikaa.
- Äkillisen puhevaikeuden ilmaantuessa tulee hakeutua heti arvioon päivystävään sairaalaan.
- Syynä on aivojen vaurio, yleensä vasemman aivopuoliskon alueella. Afasian yleisin syy on [aivoverenkiertohäiriö](#).
- Afasian hoito on kuntouttavaa ja pääosin puheterapeutin vastuulla. Samalla hoidetaan aivoverenkiertohäiriön muita seurauksia ja pyritään ennaltaehkäisemään uusia aivohalvauksia.

Yleistä

Aivoverenkiertohäiriöihin sairastuneista noin 45 prosentilla esiintyy akuutissa vaiheessa afasiaa. Pitkäaikaaisoireeksi afasia jää noin kolmasosalla heistä.

Aivoverenkiertohäiriön sijainti sekä vaurioiden koko ja määrä vaikuttavat afasian tyyppiin, vaikeusasteeseen ja pitkäaikaisennusteeseen.

Afasian oireet

Afasia voi ilmetä eri tavoilla. Puhe voi olla sujuvaa, mutta sanojen löytämisessä on vaikeuksia tai puhuminen voi olla työlästä ja hidasta, jolloin puheen ymmärtäminen on yleensä paremmin säilynyt. Puhe voi myös olla vuolasta, mutta sisältää runsaasti outoja tai vääristyneitä sanoja. Tällöin afasiapotilaalla on usein huomattavia vaikeuksia puheen ymmärtämisessä.

Vaikeusaste vaihtelee tuskin huomattavasta puhe- ja ymmärtämisvaikeudesta tilaan, jossa kaikki kielelliset toiminnot ovat huomattavasti vaikeutuneet. On huomattava, että puhehäiriöstä huolimatta älykkyys ja ajattelu saattavat olla ennallaan.

Muut aivohalvauksiin liittyvät aivojen toiminnan häiriöt aiheuttavat usein samanaikaisesti muitakin oireita. Näitä ovat esimerkiksi halvausoireet, muistiongelmien ja hahmottamisen häiriöt. Häiriöt puhe-elinten (kurkunpään äänihuulet) toiminnoissa voivat entisestään mutkistaa puheen tuottamista.

Afasian hoito ja kuntoutus

Äkillisen puhehäiriön ilmaantuessa potilas pitää toimittaa välittömästi lääkärin tutkittavaksi mieluiten päivystävään sairaalaan. Hoito määräytyy puhehäiriön aiheuttaneen sairauden mukaan (ks. [Aivohalvaus \(aivoinfarkti ja aivoverenvuoto\)](#)).

Kuntoutuksen toteuttaa koulutettu puheterapeutti. Lopullinen toipuminen riippuu afasian aiheuttaneen tilan vaikeusasteesta.

Vaikeasti puhevammaisella on vammaispalvelulain nojalla oikeus tulkkipalveluun. Tulkkipalveluun hakeudutaan puheterapeutin tai vammaispalvelujen sosiaalityöntekijän kautta.

Kommunikaatiovihjeitä

Perheenjäsenet ja ystävät voivat auttaa afasiapotilasta useilla eri tavoilla.

- Varataan riittävästi aikaa afasiapotilaan kanssa puhumiseen.
- Toteutetaan keskustelu rauhallisessa ja rennossa ilmapiirissä.
- Kohdistetaan puhe suoraan potilaalle eikä esimerkiksi hänestä huolehtivalle henkilölle.
- Puhutaan normaalilla äänellä, sillä henkilön kuulossa ei yleensä ole vikaa.
- Esitetään yksi asia kerrallaan ja tarvittaessa toistetaan toisin sanoin (lisävihjeet parantavat ymmärtämistä).
- Käytetään tarvittaessa apuna eleitä, piirtämistä yms.
- Annetaan potilaalle aikaa vastata eikä kiirehdiä arvailemaan ensimmäisen yrityksen perusteella.
- Kysytään tarvittaessa, ymmärsikö potilas sanotun asian. Kerrotaan, jos itse ei ymmärretä.

Lisätietoa itsehoidosta ja vertaistukea saa [Aivoliitosta](#)¹ ja sen jäsenyhdistyksistä.

Afasian ehkäisy

Afasia johtuu yleensä aivoverenkiertohäiriöstä (aivoinfarktista tai aivoverenvuodosta), joten sitä voidaan ehkäistä samoilla toimenpiteillä kuin [aivohalvauksia](#).

Lisätietoa aiheesta

[Aivoliitto ry:n verkkosivut](#)¹

Aiemmat kirjoittajat: Sisätautien erikoislääkäri Pertti Mustajoki

Artikkelin tunnus: dlk00557 (026.009)

© 2023 Kustannus Oy Duodecim